

Bibliyografya :

KÜTÜPHANECİLERİ İLGİLENDİREN YENİ ESERLER

**BİBLİOGRAFYA MESELELERİMİZE UMUMİ
BİR BAKIŞ**

Doçent Dr. Yaşar Karayalçın
Ankara 1954 Güzel Sanatlar Mat-
baası. 28 S. 8°. Ankara Hukuk
Fakültesi yayımlarından.

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Doçenti Dr. Yaşar Karayalçın, 1952 yılında, mensup bulunduğu Fakültenin yayımları arasında neşredilen ve ayrıca bültenimizin ilk sayısında da yer alan "Kütüphanelerimize umumi bir bakış" adlı eserini tamamlayıcı mahiyette yeni bir broşür daha hazırlamış ve "Bibliyografya meselelerimize umumi bir bakış" adını verdiği bu küçük eserini de Ankara Hukuk Fakültesi yayımları arasında neşrettirmiştir. Branş Ticaret Hukuku olan bir zatın, kütüphanecilik mesleğinin umumi ve hususi meseleleriyle bu ölçüde meşgul oluşu bizi sevindirmekle beraber sayın doçentin birçok hususlarda hatalara düşmekte oluşunu ve bhusus bu hatalarında ısrar edişini üzüntü ile karşılamaktayız. Şüphesiz ki, Ticaret Hukuku mevzuunun müstakil bir ilim konusu olması kadar bugün kütüphanecilik de müstakil bir ilimdir ve biz kütüphanecilerin ticaret hukukunun problemlerine tam mânasiyle nüfuz etmemize ve bu konuda mütalâalar serdetmemize maddeten imkân bulunamayacağı ne kadar tabii ise sayın doçentin kütüphanecilik mesleğinin teferruath meselelerinde bu kadar büyük bir cesaretle kalem oynatması da hayretle karşılanır.

Bu cümlelerimizle Yaşar Karayalçın'ın kütüphanecilik sahasındaki iyi niyetli çalışmalarını istihfaf ettiğimiz mânası çıkarılmamalıdır. Yanlış yollardan yürümesine rağmen, bir ilim adamının, meselelerimizle bu ölçüde meşgul olmasından ve tamamen kütüphanecilikle ilgili her iki broşürünü Hukuk Fakültesi yayımları arasında

neşrettirmiş bulunmasından memnuniyet duyuyoruz. Fakat mânasız tenkitler bu memnuniyetimizi gölgelendiriyor.

Doçent arkadaşımızla ilk broşürünün neşrini müteakip uzun sohbetlerde ve münakaşalarda bulduk. Millî Kütüphaneye Yardım Derneği Yönetim Kurulunun toplantılarında da aynı meselelere bir dostluk havası içerisinde temas ettik. Şahsen bâzı hususlarda ve bahusus Millî Kütüphanenin fonksiyonu meselesinde Yaşar Karayalçın'la anlayamamış olmakla beraber ilk broşürde ele alınmış olan meseleleri ve arkadaşımızın bazı düşüncelerini şayanı dikkat bulduğumuz için, herhangi bir mütalâa serdetmeden, bir meslek dergisi olan bültenimizin ilk sayısında bunun tam metnini aynen neşrettik. Gayemiz, meslekdaşlarımıza, bir hukuk mensubunun kütüphane meselelerindeki şahsi düşüncelerini olduğu gibi aksettirmektir. Umumiyetle kütüphane mevzuuna karşı çok alâkasız olan fakülte muhیدlerinde, bir Üniversite mensubunun işlerimizle bu kadar meşgul olması bizi bir bakıma memnun ediyordu.

İkinci broşürünün neşrinden sonra arkadaşımızın ilk eserinde düştüğü hatalarda ısrar ettiğini gördük. Şifahen ve dostça yaptığımız ikazların ve tenkitlerin amelî bir fayda hasıl etmediğine, sayın doçentin fikri sâbitlerinde musir olduğuna ve bu fikri sâbitleri hareket noktaları olarak ele aldığına kanaat getirdik ve bu sebeple bültenimizin bu sayısında kendisine cevap vermediği, meseleleri kendi cephemizden ele almayı zaruri gördük.

Dr. Yaşar Karayalçın, her iki broşüründe Millî Kütüphanenin fonksiyonunu çok yanlış bir düşünce ile izah etmekte ve Türk Millî Kütüphanesinin yabancı memleketler eserlerini koleksiyonlarına katmasını hatalı bulmaktadır. Çünkü Millî Kütüphanelerin fonksiyonları hakkında maalesef bilgi sahibi değildir. İşte kendisinin fikirlerini belirten cümleler :

“Kanaatimizce doğrudan doğruya veya dolayısıyla Türk kültürü ve Türkiye ile ilgili yabancı eserlerle her kütüphanede bulunması icabeden müracaat eserleri dışında diğer bütün yabancı eserlere Millî Kütüphanede yer vermemek lâzımdır... mahdut personeli, Millî Kütüphanenin fonksiyonu dışında kalan yabancı eserlerle meşgul etmek hakikaten lüzumsuz bir zaman ve emek kaybıdır [Birinci broşür, sahife: 23]”.

“Açıkça söylemek lâzımdır ki, Millî Kütüphane bugün yabancı

eserlerle o kadar meşguldür ki mahdut personeli ile Milli Bibliyografya meselelerini ele almasına imkân ve vakit kalmamaktadır [ikinci broşür, Sahife: 16]".

Dr. Yaşar Karayalçın'ın bu yanlış düşüncelerini cerhedecek cevaplarımızı şimdi biz sıralıyalım :

1 — Milli Kütüphanede 1928 den beri yeni harflerle neşredilen hemen bütün matbualar (%5 istisnasıyla) mevcuttur. Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanununun tam mânasiyle tatbik edilememesi dolayısıyla, eksik derlenen ve zamanla mevcut olmadıkları meydana çıkan kitap ve broşürlerin de hemen teminine çalışılıyor. 1928 den önceki devreye ait matbu eserlerin (müteharrir harflerle 1729 da basılan Vankulu lügatinden, yeni harflerin kabulü tarihine kadar geçen iki asırlık devre içinde Arap harfleriyle basılmış olan eserlerin) sayısı takriben 30.000 kadardır. Milli Kütüphane çok kısa mazisi içinde bu 30.000 eserin 16.000 küsurunu kendi mahdut imkânlarıyla ve herhangi bir umumî kütüphanenin mevcudunu koleksiyonlarına toplu bir şekilde katmadan temin edebilmiştir. Bu bir başarıdır. Geri kalan 14.000 eserin her gün bir miktarı daha bulunup koleksiyonlara katılıyor. Eski harfli âsârın tam bir listesinin mevcut olmadığını, bu kitapların tam bir koleksiyonunun da ne memleket kütüphanelerinde ve ne de yabancı memleketler kütüphanelerinde bulunmadığını bilen ilim adamları, Milli Kütüphanenin Arap harfli Türkçe eserler mevzuunda göstermiş olduğu gayreti takdir edebilirler. Bu mevzuda Milli Kütüphane vazifesini yapmıştır ve yapmaktadır. Bu hususta müesseseyi ihmalle itham etmek haksızlık olur. Branşı dolayısıyla bu problemlere tam mânasiyle nüfuz etmesine imkân bulunmayan doçent arkadaşımız, eksiklerin günahını, Milli Kütüphanenin garp eserlerine kıymet ve ehemmiyet vermesinde buluyor. Eksikler normal mesai ile ve zamanla tamamlanacaktır. Başka türlü olmasına da imkân yoktur. Bir an için, yerli eserlere ait koleksiyonlarda bütün eksiklerin tamamlanmış bulunduğunu, eski ve yeni Türk neşriyatına ait matbu katalogların da neşredildiğini farzedelim: Milli Kütüphanenin fonksiyonu burada bitecek midir? Bu ne yanlış düşüncedir!

Demir de belirttiğimiz gibi, doçent arkadaşımızın "Milli Kütüphane" denilen müesseselerin fonksiyonları hakkında maalesef fikri yoktur. Dünyanın hiçbir yerinde hiçbir Milli Kütüphane mevcut

değildir ki ecnebi âsârını geniş ölçüde takibetmesin. British Museum Kütüphanesinin (İngiltere'nin Millî Kütüphanesi), Paris'te Bibliothèque Nationale'in, Amerika'nın Millî Kütüphanesi olan Congress Library'nin, Almanya'nın Millî Kütüphanesi olan Purusya Devlet kütüphanesiyle Bavyera Devlet Kütüphanesinin ve diğer Millî Kütüphanelerin koleksiyonları arasında başka memlekelerin yayımları büyük ölçüde yer alır.

Bizim Millî Kütüphanemize gelince: bu müessesenin kuruluşuna ait kanunda vazifelerimiz sarîh şekilde tespit edilmiştir: "Millî Kütüphane; millî kültür araştırmalarını mümkün kılmak, bu maksada elverişli bütün eserleri ve vesikaları bir araya tophyarak esash bir merkez vücuda getirmek ve aynı zamanda her türlü ilim ve sanat çalışma ve araştırmalarını kolaylaştırmakla görevlidir..."

Her türlü ilim ve sanat çalışma ve araştırmalarını kolaylaştırmakla vazifelendirilmiş bir Millî Kütüphanede bir hukukçu, bir tıp mensubu, bir fen adamı, bir ziraatçı, bir tarihçi, garp edebiyatıyla meşgul bir araştırmacı... kendi sahalarına ait yabancı memleketler yayımlarını bulamazlarsa müessese, evvelâ, kanunî vazifesini yapmış sayılır mı? Hele memleketimiz için durum hazindir. Bugün, yalnız kendi branşlarına ait garp eserlerini, o da pek mahdut miktarda takip ve temin edebilen birkaç Fakülte kütüphanesi dışında hangi umumî kütüphanelerimizde yabancı diller neşriyatı mevcuttur? Maarif Vekâletinin 80 küsur umumî kütüphanesi içerisinde bir teki dahi ecnebi neşriyatını takibedemezken, buna imkân bulunamazken, kendi sahalarında araştırmalar yapacak, garp eserlerine başvuracak vatandaşlarımızı, istedikleri kitapları bulabilmeleri için birer kültür merkezimiz olan büyük şehirlerimizde (Ankara'da, İstanbul'da, İzmir'de) Amerikan Haberler Servisinin, İngiliz Kültür Heyetinin, Fransız Kültür Merkezinin küçük kütüphanelerine mi yolluyacağız ve onlar, bu kütüphanelerde ara-dıklarımızı elde edebilecekler midir?

Millî Kütüphane yalnız Türkçe âsarı takiple mükellef kılınsaydı ve doğent arkadaşımızın arzusu veçhile ecnebi âsârını satın almasaydı, Türkçe eserlerin eksiksiz koleksiyonları bile ilim adamlarımızı, araştırma yapanları tatmin eder miydi? Memleketimizde mevcut ve ancak büyük hüsnüniyetle ihtisas kütüphanesi addedile-

bilecek fakülteler ve ilim kurumları kütüphaneleri dahi kendi branşlarına ait en mühim garp eserlerini ve periyodiklerini takip etmekten âcizken, birer Üniversite şehri olan Ankara'da hâlâ merkezi bir Üniversite Kütüphanesi mevcut değilken, İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi aşağı yukarı bir Şark yazmaları ve şarkiyat kütüphanesi vasfını taşıırken, bir tek cümle ile ifade edelim, garp âsarını takibeden tek bir ilim kütüphanemiz mevcut değilken Millî Kütüphaneyi, her sahaya ait yabancı diller neşriyatını takibetmekte olması dolayısıyla muahze etmek gülünç olur. Kütüphane meselelerine bu kadar alâka gösteren kıymetli doçentimize evvelâ Üniversite kütüphanelerini tenkidetmekle ve bunların ıslahı için çareler aramakla meşgul olmasını tavsiye ederiz. Belki bu yolda faydalı hizmetler ifa eder. Kendi tâbiriyle Millî Kütüphanenin, Üniversite talebelerinin derslerini hazırladıkları bir Üniversite Kütüphanesi manzarası arzemesinde üniversite kütüphanelerinin günahı yok mudur? Doçent arkadaşımızın, işleriyle geniş ölçüde meşgul olduğu Ankara Hukuk Fakültesi Kütüphanesi kapılarını talebeye saat 17 de kapatırsa ve bu gençler Millî Kütüphanenin salonlarına iltica ederlerse bunun günahı kime ait olur?

Bize gelince, Millî Kütüphaneye garp dilleriyle vücuda getirilmiş ilmi âsarı, bugünkü imkânlarımız dahilinde, hiç olmazsa bunların en mühimlerini Millî Kütüphaneye kazandırmak ve bunları araştırmalara sunmak için çalışmalarımıza devam edeceğiz. Bu bir memleket vazifesidir, bu, Millî Kütüphane Kanununun bize tahmil eylediği bir vazifedir. Yerli neşriyatı da hiç ihmal etmeden bu vazifemizi yerine getireceğiz. Millî Kütüphanenin sekiz yıllık kısa mazisi içinde her sahanın araştırmalarını tatmin edebilecek mikyasta garp âsarını temin edemedikse, bundan dolayı üzüntüdeyiz. Bize geniş bütçe imkânları verildikçe bu emelimizi de bir gün tahakkuk ettireceğiz.

Şimdi, sayın doçentimizin "Bibliografya meselelerimize umumi bir bakış" adlı broşüründen kısaca bahsedelim: Birinci broşürde memleket kütüphanelerine dair az çok kıymetli mütalâalar bulmuştuk. Karayalçın'ın ikinci broşürü bizi hakikaten sukutu hayale uğrattı. İlim adamlarının bazan çizmeden yukarı çıktıklarını, esash tetkikler yapmaksızın zoraki eserler ortaya koyduklarını bilirdik. Doçentimizin Ankara Hukuk Fakültesi neşriyatı (!) arasında yer alan

yeni broşürü, bunlara tipik bir örnek teşkil etti. Arkadaşımızın emeğine yazık olmuş. Bu broşürü hazırlamak için sarfettiği gayretle kendi ticaret hukuku branşında belki de kıymetli bir eser ortaya koyabilirdi.

Bu yeni broşürün bütün bölümlerini, bütün paragraflarını birer birer inceliyerek hataları, yanlış düşünceleri, yanlış hareket noktalarını tespitte çalışmıyacağım. Yalnız bunların şayanı dikkat olan birkaçına işaret edeyim. Millî Kütüphane Başuzmanı Sami Özerdim ve Millî Kütüphane Bibliyografya Enstitüsü Müdürü Behire Abacıoğlu eserin tamamına ait düşüncelerini ve tenkitlerini müteakip yazılarda belirtiyorlar. Okuyucularımız ve meslekdaşlarımız; kendi branşları dışına çıkınca ve bahusus esash araştırmalar yapmayınca ilim adamlarının ne kadar büyük hatalara düşebileceklerini bu yazılarda göreceklerdir.

1 — Dr. Karayalçın, eserinde (maalesef) bibliyografya kelimesinin ve bununla ilgili terimlerin doğru tariflerini bile verememiştir. “Bibliyografya meselelerimize umumi bir bakış” adını taşıyan böyle iddialı bir eseri hazırlamış olan zatın, bibliyografyanın ne demek olduğunu bilmemesi hazindir. Bir Üniversite doçenti haysiyetiyle arkadaşımız bu kelimenin ve benzerlerinin doğru tariflerini bulamaz mıydı? Kendisine en kolayını göstereyim: hiç olmazsa bizim, kütüphaneciliğe ait iki ciltlik eserimizin bibliyografya bahislerini okusaydı! Bu suretle bibliyografyaların ne şekilde guruplandırılması lâzım geleceği hakkında da bilgiler elde ederdi. Fakat arkadaşımız (maalesef) bu eserimizin adını bile yanlış şekilde biliyor: Bibliyografya elkitabı diyor.

2 — Dr. Karayalçın, (maalesef) bibliyografya kelimesini bile doğru imlâsiyle veremiyor. Bibliyografya değil, Bibliyografya olacak. Türkçede bu kelime artık böyle yazılıyor.

3 — Dr. Karayalçın, kütüphanelerimizin ihtiva ettikleri eserlere ait rakamları tespit ederken maalesef on sene önceki istatistikleri ele almış. Bu devre içinde kütüphanelerimiz çok gelişmiştir. Muhterem doçentimiz, Millî Kütüphaneden veya İstatistik Umumi Müdürlüğünden her an elde edebileceği yeni rakamları görmüş olsaydı halen Millî Kütüphanede 16 bin küsur eski harfli Türkçe kitabın mevcudiyetine muttali olur ve eski harfli Türkçe kitaplar bakımından büyük koleksiyonlara malik olan Ankara Umumi Kütüphanesi ile İstanbul Belediye ve Üniversite Kütüphanelerinin de adlarını zikre-

der ve bütün bu kütüphaneler arasında eski harfli eserler bakımından Milli Kütüphanenin sekiz senelik kısa mazisi içinde, en ileri duruma geçtiğini öğrenirdi.

4 — Dr. Karayalçın, broşürünün başlangıcında “her ciddi ve ilmi çalışmada bir hazırlık safhası vardır. Bu hazırlık safhasında araştırmacının her şeyden evvel şu iki meseleyi halletmesi gerekir: 1— İncelenecek konu üzerinde o ana kadar kitap, broşür ve makale olarak neler yazılmıştır? 2— Bu kitap, broşür ve makaleleri en kolay ve süratli şekilde nerede bulmak mümkündür?”. (Maalesef) Doçent arkadaşımız “bibliyografya meselelerimize umumî bir bakış” adını verdiği eserini hazırlarken bu konuda kendisinden evvel büyük emek harcıyanların eserlerini görmemiş, okumamış, gerek tariflerde ve gerekse misallerde hatalara düşmüş ve bu suretle ilmi çalışmanın esas şartlarını yerine getirmemiştir.

5 — Dr. Karayalçın, 1928—1938 devresine ait biri resmî, diğeri hususî neşriyatı muhtevi iki ciltlik cumulative bir bibliyografyanın neşredildiğinden de (maalesef) haberdar değildi. Bu iki cilt sayesinde on senelik bu devrenin neşriyatı tespit edilmiş bulunmaktadır.

6 — Broşürünün “Millî Kütüphane” başlıklı paragrafında Dr. Yaşar Karayalçın “bugüne kadar Millî Kütüphanemizin Bibliyografya sahasında herhangi bir ciddi faaliyeti olmamıştır” diyor. Ve broşürün müteakip “Bibliyografya Enstitüsü” başlıklı paragrafında ise bu Enstitünün çeşitli faaliyetini anlatarak tenkitlere girişiyor. Doçent arkadaşımız (maalesef) yine büyük hataya düşmüştü. Bibliyografya Enstitüsünün Millî Kütüphanenin bir parçası, bir servisi olduğunu basit bir soruşturma yapsaydı öğrenebilirdi. Bu enstitü Millî Kütüphane binası içindedir. Personeli ve başında bulunan Müdürü Millî Kütüphanenin adamlarıdır. Enstitünün koleksiyonları, neşriyatı, fonksiyonu hep Millî Kütüphanenin bünyesi içerisinde yer almıştır. Bunu ayrı bir müessesce sayıp Millî Kütüphanenin Bibliyografya sahasında hiçbir ciddi faaliyeti olmadığını ileri sürmek hataların en büyüğü olur. Mahdud imkânlarına rağmen mükemmelen çalışan ve ortaya kıymetli eserler, bu arada bir Makaleler Bibliyografyası ve toplu kataloglar koyan bu Enstitü, Millî Kütüphanenin bibliyografya çalışmalarına mihrak teşkil etmektedir. Bu Enstitünün mesaisine ve eserlerine müteallik olarak doçentimizin ileri sürdüğü mütalâalara Enstitü Müdürü Behice Abacıoğlu lâzım gelen cevap-

ları bültenimizin bu nüshasında veriyor. Ben daha fazla uzatmayayım.

7 — Dr. Yaşar Karayalçın (maalesef) Türkiye Bibliyografyasının halen Millî Kütüphanede hazırlandığından, Basma Yazı ve Resimleri Derleme Müdürlüğünün ilmi yönden Millî Kütüphane idaresine bağlandığından da haberdar değildir. Bizzat Basma Yazı ve Resimleri Derleme Müdürlüğünün Millî Kütüphanede çalışması suretiyle Türkiye Bibliyografyası eskisinden çok daha metodik ve genişletilmiş bir şekilde şimdi Millî Kütüphanenin çatısı altında hazırlanmaktadır. Bunun, zamanında neşredilmemesinin, yani gecikmesinin günahı Millî Kütüphaneye ve Basma Yazı ve Resimleri Derleme Müdürlüğüne ait değildir. Millî Kütüphanede kurulması kararlaştırılan matbaa tesis edildikten sonra bu iş intizama girecek ve Millî Bibliyografyamız çok daha kısa zaman fasllarıyla neşolunabilecektir.

Sayın Doçent Türkiye Bibliyografyasının Millî Kütüphanede hazırlanan 1953 yılına ait birinci fasikülünde matbaa harflerini beğenmiyor. Kendisiyle mutabıkız. Nitekim broşürleri elimize geçmeden çok önce bu harf çeşitlerini değiştirdik. Fakat bunu yapabilmemiz için, Bibliyografyanın matbaasını değiştirmek ve Maarif Matbaasının Ankara Şubesi yerine eseri, çok daha geniş imkânlarla malik bulunan Maarif Matbaasının İstanbul Merkezine nakletmek gerekti ve baskı işleri bu sebeple biraz daha gecikti. Türkiye Bibliyografyasının tasnifte fazla teferruata gittiğini ifade buyuruyorlar. Bu kabil bibliyografyalar için Evrensel Onlu Sınıflandırma, bütün dünyada üç rakama götürülerek kullanılmaktadır. Bundan daha kısası, böyle bir millî-geçerli bibliyografya için ilmi ve ciddi bir tasnif olamaz.

8 — Millî Kütüphanenin bibliyografya sahasında, araştırmacılar ne büyük imkânlar sağladığının da arkadaşımız (maalesef) farkında değildir. Hazırlık Bürosu halinde kuruluşundan itibaren gerek Millî Kütüphanenin mensupları, gerekse bu kütüphanenin koleksiyonlarından ve sağladığı yardımlardan faydalanan zevat tarafından pek değerli bibliyografyalar ve bhusus ihtisas bibliyografyaları hazırlanmış ve neşredilmiştir. Tereddütsüz ifade edebilirim ki, Millî Kütüphane olmasaydı bu eserler meydana gelemezdi. Ancak Millî Kütüphanenin kuruluşu iledir ki memleketimizde ciddi bibliyografya

çalışmaları başlıyabilmiştir. Doçent arkadaşımız, broşürünün ihtisas bibliyografyaları bölümünde (maalesef) bu eserlerin tam olarak adlarını bile verememiştir. Çünkü bunları görmemiştir ve eserin ilk sahifesinde belirttiği üzere, her ciddi ve ilmi çalışmada araştırmacının her şeyden evvel incelediği konuya ait o ana kadar çıkmış eserleri görmesi gerekeceği hakkındaki kaideye (maalesef) riayet etmemiştir.

Hep (maalesef), (maalesef), (maalesef) diyorum. Sayın doçent, kendi branşı dışında kalan bibliyografya problemlerini incelemeye başlamadan önce dikkatli bir ilim adamının riayete mecbur bulunduğu usullere muvafık hareket etseydi herhalde bu kadar yanlışlarla dolu bir eseri ortaya koymaktan çekinirdi. İlimde cesaret kâfi değildir.

Adnan ÖTÜKEN
Millî Kütüphane Müdürü